

אורות בכרמל

ישיבת "אור וישועה" חיפה

חשון תשפ"ז

אבולוציה - אמת או שקר?

הרב אליהו רחמים זייני שליט"א - נשיא הישיבה

חודש חשון הוא החודש שבו אנו חוזרים אל שגרת החיים הטבעית, לאחר ימי החגים העילאיים, המרוממים והנשגבים של חודש תשרי. החזרה אל עולם הטבע, טומנת בחובה שיבה אל עולם החול ומציבה בפנינו - ובמיוחד בדורנו, עם שובנו לארץ ישראל - אתגר אמוני אדיר: האתגר לזהות את יד ה' ואת ההשגחה הא-לוהית דווקא בתוך החוקיות של המציאות הטבעית, לכאורה.

אחד העימותים החריפים, העמוקים והמסוכנים ביותר של דורנו מול התרבות המערבית - עימות המבלבל צעירים רבים הנכנסים בשערי האקדמיה - נסוב סביב מושג 'ההתפתחות', או כפי שהעולם נוהג לכנות זאת בלע"ז: 'אבולוציה'. התרבות המערבית ביהירותה, תוך הפגנת בורות היסטורית ותיאולוגית מדהימה, מתהדרת בכך שהיא זו שכביכול המציאה את הקידמה, וגילתה את ההתפתחות, במיוחד מאז שצ'ארלס דרווין פרסם את ספרו באמצע המאה ה-19.

לצערנו, צעירים רבים נופלים בפח הזה. הם מגיעים לאוניברסיטה, נתקלים בתיאוריות מדעיות המדברות על התפתחות, מוטציות ומיליארדי שנים, ומיד "המלאך של התבונה" (כהגדרתו הקולעת, של פרופ' עמנואל לוינס) מכה בהם. הם מרגישים נחיתות, הם סבורים שהתורה ח"ו "מפגרת" מאחור, מתוך שאינם יודעים כיצד ליישב בין הדברים. וכך, מתוך אותם רגשי נחיתות, הם או דוחקים את אמונתם לקרן זווית, או חמור מכך מאבדים אותה כליל.

"ה' הוא הא-להים"

הבעיה המרכזית של המערב איננה המדע עצמו, אלא הפילוסופיה העוטפת אותו. תרבות המערב, היונקת מן הנצרות, יצרה דיכוטומיה נוראה - קרע טוטאלי בין עולם החומר לעולם הרוחני. בעיניהם, העולם החומרי - הטבע - הוא עולם חשוך, רע, מקור של חטא. כדי להיות רוחני, עליך לברוח מן הטבע ומן העולם.

> כשאנו מכריזים "ה' הוא הא-להים", אנו מרסקים את השקר הנוצרי-מערבי

אך אנו, עם ישראל, מכריזים שבע פעמים בסיומו של יום הכיפורים, את הקריאה הספונטנית של עם ישראל על הר הכרמל: "ה' הוּא הָאֱ-לֹהִים, ה' הוּא הָאֱ-לֹהִים!". מהי משמעות הכפילות הזו? 'א-להים' בגימטריה זה 'הטבע'. כלומר, השם 'א-להים' הוא השם המבטא את הקב"ה כבורא חוקיות הטבע: הפיזיקה, הביולוגיה, והמתמטיקה ועוד. ואילו "י-ק-ו-ק" (שם הוי"ה) מבטא את את ההשגחה, את המוסר, את הקשר לאורך ההיסטוריה עִם עַם ישראל ועִם העולם, ומעל לכל את ההתגלות של הקב"ה, שאינה כפופה לחוקי הטבע ואף מתעלמת מהם.

כשאנו מכריזים "ה' הוא הא-להים", אנו מרסקים את השקר הנוצרי-מערבי! אנו קובעים שאין שום פירוד ביניהם. הבורא שקבע את חוקי הפיזיקה ומשוואות הגרביטציה, הוא אותו בורא שנתן לנו את מצוות התורה ואת המוסר המוחלט בהר סיני. המדע - תפקידו לחקור ולברר את חוקי העולם הפיזי שהקב"ה

הצטרף גם אתה
להפצת עלוני אורות בכרמל!
והיה שותף בהגדלת תורת ארץ ישראל בתפארתה

צור קשר
יהונתן
058-632-4642

הזמינו
עלונים
למקום מגוריכם

קבע. התורה - תפקידה לחשוף את הייעוד והמשמעות המוסרית-המטאפיזית שלשמם נברא העולם. הקושי והמתח נוצר רק כאשר אנשים מתמקדים במדע, ומנתקים אותו מן המקור הא-לוהי שלו.

הרב שענה לדרווין

כשצ'ארלס דרווין הוציא את ספרו באמצע המאה ה-19, קם ענק שבענקים, מגדולי חכמי ישראל באותה העת - הרב אליהו בן אמוזג זיע"א, והוא ענה לדרווין, תוך זמן קצר, בכתב יד עצום בגדלו, בן מאות ואלפי עמודים. ובו אמר הרב בן אמוזג לדרווין דברים חותכים ונוקבים: "מה שנכון אצלך כבר כתוב אצלנו מזמן. ומה שפסול ולא נכון אצלך, למה לנו לקבל אותו בכלל?".

הרב הראה שמושג ההתפתחות והשלבים שבבריאה, אינו המצאה מערבית. רעיון ההתקדמות וההתפתחות המתמדת בעולם – **הוא רעיון יהודי טהור!** תפיסת העולם התורנית שלנו, במיוחד זו שנמצאת בחלק הנסתר של התורה, גורסות שהעולם נמצא במצב של עלייה מתמדת. לאחר הנפילה של חטא אדם הראשון, המגמה ההיסטורית והקיומית היא תמיד כלפי מעלה, מן החומר אל הקודש, מן הנמוך אל השלם. תורת ההתפתחות, אם כן, היא גניבה תרבותית של המערב. לקיחה של רעיון תורני, וניכוסו למחקר המדעי.

אם כך, מה הבעיה בדברי דרווין? הרי יש הסכמה בין התורה ובין המדע! היכן נמצאת התהום הפעורה שבינינו לבינם? בין ההתפתחות לאבולוציה? ההבחנה נמצאת בנקודה אחת קריטית, בה חילן דרווין את תורת ההתפתחות היהודית: אצל דרווין והעולם המערבי החילוני, האבולוציה מתרחשת בצורה **אקראית**, עיוורת, חסרת כל תכלית וכיוון. זהו תהליך עיוור של טעויות ומוטציות הנאבקות על הישרדות. המערב מסתכל על יצירת אומנות מרהיבה ביופיה ואומר: "מישהו שפך כאן בטעות דלי של צבע, ולאחר מיליארדי שנים זה הסתדר במקרה לכדי יצירת אמנות". איזו טיפשות! איזו רדידות אינטלקטואלית!

אצלנו בתורה, לעומת זאת, ברור שהכול מונהג, מכוון ומושגח בדיוק מופתי על ידי הקדוש ברוך הוא! אנחנו רואים את אותו ציור בדיוק, ואומרים: יש כאן אמן גאון שמצייר במכוון כל קו, כל תא וכל שלב. ההתפתחות קיימת והמורכבות קיימת. אך ההתפתחות איננה אקראיות עיוורת - **זו השגחה א-לוהית פועמת, המובילה את העולם אל תכליתו.**

קשקשי התרנגול

כדי להבין עד כמה חז"ל הקדימו את המדע המודרני, בתפיסת ההדרגתיות של הבריאה, איננו זקוקים למעבדות אלא לפתוח דף גמרא. ניקח לדוגמה את ההלכות במסכת חולין (כ"ז:), הדנות בדרכי השחיטה. התלמוד מציג שם סדר מופלא של התפתחות במורכבות של הבריאה:

1. **דג** - היצור הפשוט ביותר, מספיק שהוא יוצא מן המים, ואין צורך בשחיטה כלל כדי לאכלו ("אסיפתו היא שחיטתו").
2. **בהמה** - יצור שנוצר מן האדמה, מורכב יותר, ולכן דורש שחיטה תוך חיתוך מדויק של שני הסימנים (קנה וושט).

> המדע הוא חובה דתית! הוא הדרך שלנו לממש את השליחות הא-להית בעולם החומר

3. **עוף** - יצור שנוצר מן ה"רקק" (מן הבוץ) - מקום החיבור של הים ויבשה. העוף מהווה שלב אמצעי, ולכן הוא דורש חיתוך של סימן אחד בלבד.

יש כאן תהליך מתקדם ומדורג, שניכר בעומק הלכות שחיטה. התלמוד אינו עוצר בכך. חז"ל מוסיפים וקובעים עובדה ביולוגית מדהימה: אתה רוצה הוכחה שהעוף הוא אכן שלב אמצעי, חוליה מקשרת המחברת בין עולם המים (הדגים) לעולם היבשה (הבהמות)? הסתכל על הרגליים של התרנגול – **יש לו קשקשים בדיוק כמו של דג!**

אתם מבינים מה קורה כאן?! חכמינו כתבו זאת לפני קרוב לאלפיים שנה! הם ידעו היטב על ההדרגתיות, על שלבי המעבר וההתפתחות בטבע. אבל בניגוד לכסילים של תרבות המערב, הם ידעו שזוהי הוכחה לגדולת הבורא, שמוביל את העולם ממדרגה למדרגה, ולא תוצר של צבר תאונות גנטיות.

תובנה באיחור של 2300 שנים

בהקשר זה, אינני יכול שלא לציין את היהירות של אלו המתיימרים להציג את המדע כסותר את האמונה. במשך 43 שנה לימדתי בטכניון במחלקה למתמטיקה. ראיתי שם כיצד אנשים נופלים בפח של תיאוריות כפרניות. הדגשתי לסטודנטים הצעירים: אל תתרגשו! זכרו תמיד את הדוגמה של אותו 'כסיל' - אריסטו.

אני מרשה לעצמי לכנות את אריסטו בכינוי 'כסיל' על אף שבעולם האקדמי מזדעזעים כשאני מדבר כך מפני שהוא, מתוך החלטה אלילית-פילוסופית ברורה, סירב לקבל את רעיון הבריאה. אריסטו, מתוך שיקולים פילוסופיים הבנויים על תפיסה אלילית, טען שהעולם קדמון, ואין לו התחלה. לצערנו, המוניים מאחינו, נפלו לאורך ההיסטוריה ברשת הלוגית מלאת הכשלים, שהוא טווה.

אבל מה קרה לבסוף? היינו צריכים לחכות 2,250 שנה כדי שהפיזיקה המודרנית, עם תיאוריית 'המפץ הגדול', תוכיח שאריסטו טעה טעות איומה; ושעם ישראל שאמר שלעולם ישנה נקודת התחלה והעולם נברא - צדק לחלוטין! זה לקח 2,250 שנה, אבל האמת התורנית ניצחה. המדע, בסופו של דבר, רק מגלה את מה שהתורה אמרה מאז ומעולם. אז אל תתנו לשום תיאוריה מדעית רגעית לערער לכם את האמונה. לכל קושיה על התורה מתוך המדע ישנה תשובה.

אנשי המדע לעולם לא יוכלו להגיע אל האמת המוחלטת, משום שהמתודולוגיה המערבית בנויה על תהליך אנליטי - חיתוך הדברים לחלקים קטנים (כמו במשוואות דיפרנציאליות), וניסיון להבין את השלם מתוך הרסיסים. אך מי שחותך את המציאות, מאבד את ראיית השלם. המדע יכול לספק קירובים למציאות, לעיתים טובים מאוד, אך הוא לעולם לא יספק את האמת האבסולוטית שלשמה אנו חיים. הפיזיקה יכולה להסביר את משוואות התנועה של הכוכבים, אך היא לעולם לא תוכל להסביר **לשם מה נבראנו, ומהו הייעוד המוסרי שלנו.** לשם כך זקוקים להתגלות א-להית!

AI ויהדות

והנה היום, המערב מביא לפתחנו אתגר חדש וחמור לא פחות, המהווה המשך ישיר לאותה גאווה רציונלית: הבינה המלאכותית (AI).

מדען אמיתי מנסה להבין את חוקי הבריאה תוך מאמץ אינטלקטואלי ופעולה מוסרית. אך מה קורה כיום עם הבינה המלאכותית? פעמים רבות האדם מפקיד את החשיבה שלו, את שיקול הדעת שלו ואת ערכיו בידיים של מכונה, של אלגוריתם המבוסס על ידע אנושי סטטיסטי, המשכפלים ומעצימים את אינספור הטעויות, ההטיות והכשלים

של יוצריהן המעורבות בו, במסווה של אובייקטיביות טכנולוגית.
האדם כבר לא חושב! הוא משתעבד למשהו שהוא בעצמו יצר. זהו ביטוי מודרני של עבודה זרה במלוא מובן המילה. עבודה זרה היא כאשר האדם לוקח כלי - עץ, אבן או תוכנה - והופך אותם למקור הסמכות והאמת. אסור ליהודי להסכים לזה! שימוש ככלי מאיץ, כלי עזר לאיסוף מידע - כן; אבל מקור לחשיבה, לפסיקת הלכה, לקביעת ערכים מוסריים - בשום פנים ואופן לא! אם לא נשמור על הריבונות הרוחנית שלנו ועליונותה ביחס לטכנולוגיה, אנו נאבד את צלם הא-להים שבנו, את הייחודיות של נשמת ישראל, שהיא ורק היא מחוברת לאינסוף הא-להי.

המדע משרת את הקודש

האם כל זה אומר שאנו, כיהודים, מתנגדים למדע ולטכנולוגיה? חס ושלום! ההפך הוא הנכון. כאשר הקב"ה ברא את האדם הוא ציווה עליו: "פרו ורבו ומלאו את הארץ **וכבשוה**". איך בדיוק ניתן לכבוש את הארץ ולתקן אותה ללא מדע? ללא רפואה מתקדמת, ללא טכנולוגיה, הנדסה, וחקלאות? המדע הוא חובה דתית! הוא הדרך שלנו לממש את השליחות הא-להית בעולם החומר, ולסלק את קללת חטא אדם הראשון.
אך כאן טמון המפתח: אנו לא לוקחים מן המחקר המדעי, היכול להיות משותף לנו ולעמים, את **התוכן** ואת **הערכים**, אלא רק את **הכלים**. הטכנולוגיה היא כלי. אך הפילוסופיה של החיים והמוסר, צריכה לבוא אך ורק מתוך התורה שלנו.
עלינו לזקוף את קומתנו. איננו עבדים של האקדמיה, ואיננו נשפטים על ידה. אנחנו, כ"ממלכת כהנים וגוי קדוש", אלו שצריכים לשפוט את האקדמיה ואת המדע, לאור ערכי הנצח של התורה. אם רק נדע להיפטר מרגשי הנחיתות, ולחבר בין תורת אמת עמוקה לבין שליטה במרחבי המדע, נזכה להרים את קומתנו הלאומית בארץ הקודש, ולהאיר באור ה' את העולם כולו.

שלא עשני גוי

עבודה שבלב

הרב ידידיה זייני - ראש הישיבה

סוד ברכת השלילה ובירור הזהות הישראלית

ברכת "שלא עשני גוי", הנאמרת מדי בוקר בסדר ברכות השחר, מעוררת תמיהה הלכתית ומחשבתית יסודית כבר במבט ראשון. בשונה מרוב ברכות השחר וההודאה שבתפילה, שבהן הורגלנו להודות על השפע החיובי והטוב היורד אל המציאות - כפי שמשתקף במילת 'ברכה' מלשון הברכה והורדת שפע אל הגשמיות - ברכה זו חורגת באופן נדיר ויוצא דופן מכלל זה ועוסקת בשלילי, במה שאיננו. בעולם ההלכה אין אנו מוצאים כמעט ברכות הנאמרות על דרך השלילה, למעט שלישיית הברכות "שלא עשני גוי", "שלא עשני עבד" ו"שלא עשני אישה". תמיהה זו גדולה עוד יותר, שהרי לו היינו פותחים פתח רחב לברכות על דרך ההיעדר והשלילה, היה האדם יכול להמשיך ברשימה בלתי נגמרת ולברך בכל בוקר "שלא עשני פרה", "שלא עשני שולחן" או "שלא עשני פרח". מה אם כן פשר ההודאה הייחודית הזו על מה שאיננו קיים במציאותנו, וכיצד היא מגדירה את זהותו, תפקידו ומשימתו של היהודי בעולמו?

הסגולה: עומס המצוות כאות מעלה

שורש הברכה מעוגן בדברי התנאים במסכת מנחות, המורים על חובת האדם לברך בכל יום על הבחירה וההבדלה של עמנו. בעל ה'מגדל דוד', הרדב"ז (מצות עשה י"ג), מבאר יסוד עמוק בהבנת עניין זה: הבחירה בעם ישראל אינה תוצאה מאוחרת בעקבות מתן תורה, אלא להפך - מתוך שהיינו חביבים ואהובים לפני המקום עוד קודם לכן, בחר בנו הקב"ה להיות לו לעם סגולה. עומס התורה והמצוות אינו נטל כבד או עונש שהוטל עלינו, אלא זו הטבה אלקית עצומה שנועדה לרומם את מדרגתנו ולהרבות את דרכי הדבקות שלנו בבורא.
להמחשת הדבר, ניתן להתבונן בדרך שבה המפקדים בצבא מאמנים את חייליהם ביחידות המובחרות ובסיירות העילית. המפקדים מעמיסים על לוחמים אלו דרישות מורכבות, אימונים מפרכים ומשימות המחייבות יוזמה ו"הגדלת ראש", דווקא מתוך הערכה אדירה ליכולתם ולחשיבות תפקידם, ולא משום שהם אוהבים אותם פחות מתומכי הלחימה בעורף. כך בדיוק בברכה זו: בעוד שבברכת "אלוקי נשמה" אנו מודים על עצם היותנו בני אדם בעלי נשמה ולא בהמות, בברכת "שלא עשני גוי" אנו מודים בשמחה על הרף הרוחני המרומם שהוטל עלינו, ועל התפקיד הכביר שנמסר לנו להנהיג את ההיסטוריה ולתקן את העולם במלכות שדי.

סוד השלילה ובעיית הצנזורה

שאלה מרכזית עולה למראה הפער בין נוסח התלמוד והפוסקים לבין הנדפס בסידורים רבים: מדוע נפסק הנוסח "שלא עשני גוי" ולא הלשון החיובית "שעשני ישראל"? השל"ה הקדוש (חולין, דרך חיים) חושף כי הגרסא "שעשני ישראל" בחלק מהדפוסים היא תוצאה ישירה של צנזורה ומחיקות שנעשו מאימת הגויים, בעוד שבכל כתבי היד העתיקים, ברי"ף, ברמב"ם ובשולחן ערוך, הנוסח המקורי והמדויק הוא בלשון שלילית. ראיה חותכת

רוצים לשתף אותנו בדעתכם או תגובתכם בנושא מסויים?
הארות והצעות יתקבלו בברכה!
מוזמנים לסרוק את הברקוד

לכך מובאת בתוספתא (ברכות ו', י"ח) המביאה ראיה מן הפסוק "כל הגויים כאין נגדו" - לימוד המדגיש דווקא את ביטול תרבויות הגויים מול האמת האלקית.

רבי יוסף משאש בשו"ת 'מים חיים' (או"ח א', ד') מבאר טעם עמוק נוסף למבנה הברכה: השם "ישראל" אינו רק תיוג לאומי חיצוני, אלא הוא ביטוי למדרגה עליונה של צדיק וישר ("כי שרית עם אלקים... ותוכל"). לו היה האדם מברך בכל בוקר "שעשני ישראל", היה בדבר חשש כבד של יוהרא, גאווה ושקר עצמי, כאילו העיד על עצמו שהגיע לשיא השלמות. לכן הותקנה הברכה בלשון שלילה אובייקטיבית ויציבה, הפטורה מיומרנות. בעל ה'בית חדש' (ב"ח) מוסיף על פי מאמר חז"ל "נוח לו לאדם שלא נברא משנברא", שבלשון שלילה אנו מודים: קשה להודות על מה שלא נח, ולכן אנו מודים על כך שאם כבר נגזר עלינו להיברא לעולם הזה המלא תלאות, אשרינו שאיננו במדרגה הירודה ביותר של המציאות. כפי שהדגיש הרב צבי יהודה הכהן קוק זצ"ל (לנתיבות ישראל), שדווקא בדור של התנערות מעול הגלויות ותקומת מדינת ישראל, החובה להקפיד על נוסח זה גדלה שבעתיים. ועל כן יצא חוצץ כנגד יהודים מסויימים שרצו בעקבות השואה לשנות את נוסח הברכה ל"שעשני ישראל". הרצי"ה קוק סיפר אפילו על עיתונאי רוסי מפורסם (שולגין), שהיה ידוע בעמדותיו האנטישמיות, אך לאחר שחזה בעלילות דם הודה כי היהודי צודק בכל יום בברכתו, מתוך

> אנו מודים בשמחה על הרף הרוחני המרומם שהוטל עלינו, ועל התפקיד הכביר שנמסר לנו להנהיג את ההיסטוריה ולתקן את העולם במלכות שדי

שנוכח לפער המוסרי האדיר בין טהרת ישראל לאכזריות העמים. כבודנו הלאומי והבחירה האלקית בנצח ישראל מתבררים ומתעלים דווקא מתוך ההבחנה הברורה והחדה בין קודש לחול ובין ישראל לעמים.

עמידת הנצח מול חושך העמים

הפער התהומי בין ישראל לאומות מתגלה במלוא עוזו בעתות מצוקה וניסיון. בעל ה'משנה שכיר', הגאון הרב יששכר טייכטל הי"ד, עמד בדרשתו בימי השואה האפלים על כך שאומות העולם מחזיקות באמונתן רק בעת רווחה ושלווה, אך ברגע שהם נתקלים בסבל וברעב הם ממהרים לפרוק עול ולקלל את אלהותם, כדברי הנביא "והיה כי ירעב התקצף וקילל במלכו ואלהיו" (ישעיה ח', כ"א). לעומתם, ישראל זו האומה היחידה הדבקה בבוראה דווקא מתוך מעמקי המצר והשפלות. גם בתקופות החשוכות ביותר, בתוככי המרתפים ובחשיכת הגטאות, המשיכו יהודים ללמוד תורה, לקיים מצוות ולברך "שלא עשני גוי".

עדות מצמררת לכך ניתנה בהנהגתם של יהודים בשואה, כפי שמעיד הרב טייכטל, אשר נשאו את הטלאי הצהוב - שנועד להשפילם - לא כאות קלון, אלא כעטרה וכתר של "עבדי דוד מלכנו", המזכיר את הפסוק "דרך כוכב מיעקב". הרוח הישראלית ותורתו של רבי עקיבא, שמסר את נפשו לעשות רצון ה' בכל מחיר, אינן נכנעות לסבל חיצוני. מתוך הכרת הסגולה והתפקיד, אנו צועדים בקומה זקופה מתוך גאווה אמונית ולאומית, לקראת התגלות אור הישועה והגאולה השלמה במהרה בימינו.

חדש! חדש! חדש! חדש! חדש! חדש! חדש!

יצא לאור כרך נוסף בסדרת הספרים

"עץ ארז" – חלק ח'

מאת הרב אליהו רחמים זייני

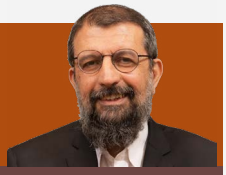
שליט"א

לרכישה סרקו:

בין הסוגיות שבכרך:

• רשות הרבים דאורייתא • הנחת תפילין בתשעה באב • על שלוש השבועות ועוד סוגיות רבות

מחשבה

מעשי החולין של האדם

הרב חיים אסבן - ראש כולל רבנות ודיינות

גדולי חכמינו שבכל הדורות דנו בחשיבות הגדולה שאדם יברר ויאמת לו את מטרתו וחובתו בעולם. ידיעה זו יש בה כדי לעזור לאדם למלא את ייעודו בעולם ככול שנקודה זו תלך ותתברר לו. היא משמשת יסוד שעליו ניתן לבנות את כל מהלך התקדמותו הרוחנית של האדם ומשמשת שורש לצמיחה.

הרמח"ל כותב כי מגמתו של האדם והשאיפה אליה צריך לכוון את כל דרכיו היא להתענג על השם: "והנה מה שהורנו חכמינו זכרונם לברכה הוא שהאדם לא נברא אלא להתענג על ה' ולהנות מזיו שכינתו שזהו התענוג האמיתי והעידון הגדול מכל העידונים שיכולים להימצא". וכן מוכיח זאת הרמח"ל בראיות מפסוקים וכן מראיות שכליות.

וכיצד ישיג זאת? כיצד יתענג האדם על ה'? ע"י קיום מצוות התורה: "אך הדרך כדי להגיע אל מחוז חפצנו זה..... והאמצעים המגיעים את האדם לתכלית הזה הם המצוות אשר ציוונו עליהן האל יתברך שמו". וכן בהמשך "אמנם לשיזכה האדם לטובה הזאת ראוי שיעמול ראשונה ביגיעו לקנותה, והיינו שישתדל לדבק בו יתברך בכח המעשים שתולדתם זה העניין והם הם המצוות".

נמצאנו למדים כי עיקר מציאות האדם בעולם הזה הוא לקיים מצוות, לעבוד את בוראנו ולעמוד בניסיונות שמזמן לנו.

אם כך, כיצד עלינו להתייחס למעשי החול שלנו בעולם? לכל הפעולות אותן אנו עושים שאינן נכנסות תחת קיום תורה ומצוות?

הרמח"ל מציג בהתחלה גישה של שלילה מוחלטת לחול, הכל הבל וחסר שהרי העולם אינו אלא פרוזדור. אמנם, בהמשך, מבהיר הרמח"ל כי מעשי החולין במקרה הטוב משמשים כעזר וסיוע לאדם להגיע לדבקות בה'. המצוות הן העיקר, מעשי החול נשארים בגדר חולין והם רק אמצעי. ההסתכלות הנכונה היא כדברי המשנה באבות: העולם הזה הוא רק פרוזדור והכן עצמך בפרוזדור כדי שתיכנס לטרקלין. הנטיה אחר החול בעולמנו התחזקה משמעותית אחר חטא אדם הראשון ומשכך בגישתנו לעולם החומרי עלינו להיזהר בשימת לב לא ליפול אחר התאוות והפיתויים אלא להוציא מעולם החול מה שנדרש לנו ולא יותר.

"והנאות העולם אין ראוי שיהיו לו אלא לעזר ולסיוע בלבד, לשיהיה לו נחת רוח וישוב דעת למען יוכל לפנות לבו אל העבודה הזאת המוטלת עליו". וכן בהמשך "וכל מה שהוא שיוכל לחשוב שהוא אמצעי לקורבה זאת ירדוף אחריו ויאחז בו ולא ירפהו וכל מה שיוכל לחשוב

> הכן עצמך בפרוזדור כדי שתיכנס לטרקלין

שהוא מניעה לזה יברח ממנו כברוח מן האש".

הדינמיקה מול העולם הזה לדברי הרמח"ל היא דינמיקה משתנה, ככל שהאדם עולה בסולם המידות היחס שלו למעשי החולין משתנה, בעוד שבתחילה התרנו הכוונה להסתייע בכל מה שניתן להסתייע בו, במידת הפרישות אנו עולים למדרגה אחרת, המגע עם עולם החומר הולך ומצטמצם למינימום.

"כלל הדבר כיון שכל עניני העולם אינם אלא סכנות עצומות איך לא ישובח מי שירצה למלט מהם ומי שירבה להרחיק מהם זהו ענין הפרישות הטוב שלא יקח מן העולם בשום שימוש שהוא משתמש ממנו אלא מה שהוא מוכרח בו מפני הצורך שיש בטבעו אליו". במידת הפרישות אנו רואים שהרמח"ל מבאר שמעשי החול מצד האמת אינם אמצעי ניטרלי אלא נטל מסוכן ולכן בתחילה בעודנו במדרגה נמוכה מובן הצורך להשתמש בהם אך מרגע שאנחנו עולים במדרגתנו יש לצמצם את החשיפה לחול ככל שניתן.

אולם, למרבה הפלא, במידת החסידות חל מהפך דרמטי ביחס למעשי החול. כאן אומר הרמח"ל שאם אדם מכוון את מעשיו למטרה עליונה הם מקבלים מעמד של מצווה! "שיהיה כל עסקיו בין בדברי תורה בין בדברי חול הכל לטובת התכלית הזאת.... ואז יחשב לו הכל למצווה ואפילו המעשים היותר שפלים והיותר המוניים..... כי היות המעשה מעשה חול או מעשה קודש אינו תלוי אלא בכוונת הלב".

בפרק כו העוסק במידת הקדושה ישנה עליה לעוד שלב מעשי החול של האדם הקדוש כגון אכילה מתעלים כקורבן על גבי המזבח האדם הקדוש דבק בהשם יתברך תמיד כך שאפילו בהתעסקו בצרכיו הגשמיים אין הוא סר מהדבקות ולכן אפילו פעולות אלו הופכות לקודש "והנה האיש המתקדש בקדושת בוראו אפילו מעשיו הגשמיים חוזרים להיות עניני קדושה ממש וסימנך אכילת קדשים שהיא עצמה מצות עשה".

כאשר אדם חי חיים של קודש ודבקות בה' יתברך, אזי גם מעשי החול שהוא עושה הינם באמת קודש, כל חייו וכל מעשיו אפופים באווירת קדושה ומשכך הממשק עם העולם החומרי משפיע קדושה החוצה ולא מכניס את החומריות פנימה.

כללו של דבר, הכל תלוי בעבודת המידות ובדבקות האדם בבוראו. כשאדם עוד נמצא בתחילת דרכו, במדרגה נמוכה, הסיכון שעולם החול ישפיע עליו ויקלקל את דרכיו ולכן על האדם להשתמש אך ורק במה שצריך ולשאוף לצמצם את הצורך כמה שיותר. מרגע שאדם מתעלה במידותיו הקדושה פורצת ממנו ומשפיעה בשפע אורה על כל הסובב אותו ועל כל מעשיו ופועלו בעולם, ובמצב כזה ההשפעה היא ממנו החוצה וכך עולם החומר לא רק שאינו משפיע עליו אלא מתקדש בעצמו.

שמינית, מחפש ישיבה שתצמיח אותך באמת?
רוצה ללמוד **תורה גדולה** המחוברת לחיים?
מחפש מקום עם חבר'ה **איכותיים**,
רבנים שמלווים מקרוב ואווירה של **שליחות?**

ישיבת חיפה 'אור וישועה' מחכה לך!

בוגר לשב"ש ותחווה מקרוב בית מדרש חי ותוסס,
לימוד תורה שיטתי, בהיר ורלוונטי לדורנו!

- לימוד גמרא בעיון בשיטה ייחודית
- הלכה למעשה ולימודי רבנות ודיינות למתקדמים
- בניין אמונה על יסודות תורת ארץ ישראל
- קשר אישי וחם עם רבני הישיבה
- אווירה בוגרת, רצינית ושמחה, מתוך דיבוק חברים

אור וישועה - ישיבה שמחנכת לעומק, לדרך, ולעמידה איתנה!

לפרטים ולתיאום שבו"ש:

נעם אברהמי: 058-555-3239 | יהונתן רביבו: 058-632-4642

שו"ת

הרב חננאל עמי ישראל זייני - ראש המכון התורני

שאלה:
שלום הרב,
איזו ברכה צריך לברך על הפרשת חלה, והאם יש בכך חילוקי מנהגים: אשר קדשנו במצוותיו וצוונו להפריש חלה? אקב"ו להפריש חלה מן העיסה? אקב"ו להפריש חלה תרומה?

תשובה:
נחלקו חז"ל (פסחים ז'.) בשאלה איזו ברכה יש לברך על בדיקת חמץ. האם יש לברך "על ביעור חמץ" או "לבער חמץ". ואמרו שם ש"לבער חמץ" הוא מתייחס למעשה הנעשה בעתיד, והמחלוקת היא לגבי הלשון "על ביעור חמץ" האם הוא מתייחס למעשה הנעשה כבר או למעשה שייעשה בקרוב.
על כך הקשו בתלמוד: הרי בברכת המילה אמרו חז"ל שיש לברך "על המילה", ואם כן בוודאי שזה מתייחס לעתיד! ותירצו חז"ל שהמוהל, אם אינו האב בעצמו, כיון שלא מוטל עליו למול - אינו יכול לברך "למול". ומסיבה זו יש לברך "על השחיטה" ולא "לשחוט".
והקשו עוד: הרי בברכת הלולב אמרו חז"ל שיש לברך "על נטילת לולב", ואם כן בוודאי שזה מתייחס לעתיד! ותירצו חז"ל שאין להוכיח מכאן, שהרי הלולב הוא חריג, כיון שמהרגע שאדם הרים את הלולב, הוא כבר יצא ידי חובת מצוות התורה, ואם כן אינו יכול לברך "ליטול לולב" בלשון עתיד. אולם בסוכה שאדם מקיים את המצוה לעתיד, יש לברך "לישב בסוכה".
וסיכמו חז"ל ואמרו שיש לברך "על ביעור חמץ", כלומר שלשון זו מתייחסת גם היא לעתיד.
סוגיה זו השאירה שאלות פתוחות רבות בנוסח הברכות מתי יש לברך "על מצוה פלונית" ומתי יש לברך "לעשות מצוה פלונית". ולכן נחלקו בה רבים מחכמי ישראל. אחד מההסברים המרכזיים ביותר הוא פירושו של רש"י. ולפי דבריו [ודברי חכמים נוספים] הכלל הוא זה: כל מצוה המתייחסת למעשה בעבר, כגון טבילת גרים - שהרי הגר אינו יכול לברך לפני שיטבול ויתגייר - יברך "על". וכל מצוה שלעיתים מברכים עליה "על" יש לברך עליה תמיד בלשון זו. בשאר הברכות, לא קבעו חז"ל כיצד יש לברך.
אין זה אומר שאיש הישר בעיניו יעשה, אלא שבענייני ברכות לעיתים מנהג עם ישראל הוא הקובע (ברכות מ"ה. ושם בר"ח, אור זרוע סימן קפ"ג, שבלי הלקט סימן קס"ה ועוד).
על כל פנים לגבי ברכת הפרשת חלה, נחלקו קדמוני ישראל: רב אחאי גאון כתב שיש לברך "על התרומה" (שאילתא ע"ג), רב יהודאי גאון, בעל הלכות גדולות, רב סעדיה גאון וגאונים נוספים כתבו שיש לברך "להפריש חלה". ובמחזור ויטרי (הלכות פסח סימן ל"ה) כתב בשם רש"י שחייבים לברך "להפריש תרומה" ואין לשנות, כי "להפריש חלה" אין זה ברכה כלל. כיון ש'חלה' הוא סוג של לחם בלשון התורה (שמות כ"ט, ב'). ובעקבותיו כתבו כך כמה מבעלי התוספות בצרפת. אך מכיוון שבלשון חז"ל החלה אינה אלא ההפרשה, כתב רבינו חיים פלטיאל (במדבר ט"ו, כ'): "לכך המפריש צריך לברך להפריש חלה תרומה דחלה שם עוגה היא". וכ"כ בספר הנייר (סימנים ו', י"ז). ויש שכתבו שיש לברך "להפריש חלה מן העיסה" (פירוש הריבמ"ץ והר"ש לחלה פ"ב מ"ג; הפרדס לרש"י בשם מנהג קדום; פסקי חלה לרשב"א שער ד', י"ד; הגמ"ר לרמ"א פסחים תקצ"ב).
לעצם קושייתו של רש"י ותלמידיו, יש לשים לב שכתב רב אחאי לומר על הבצק שהופרש: "תיהוי (=תהא) חלה". ואם כן הוא דוחה את דבריהם לחלוטין, על אף שהוא משתמש בלשון 'תרומה'. ואין לדחות את מסורת הגאונים מכח קושיה.
וכפי שנחלקו הראשונים, כתבו השו"ע והרמ"א (יורה דעה סימן שכ"ח, א'): "בשעה שיפריש חלה יברך: אשר קדשנו במצותיו וצונו להפריש תרומה, (או להפריש חלה)". ובאחרונים הובאו הנוסחים האחרים, חוץ מנוסחו של רב אחאי.
ולכן למעשה, הנכון לברך לכתחילה כדעת רוב הגאונים "להפריש חלה", ומי שנוהג להוסיף "מן העיסה" או "תרומה" בסוף הברכה - גם ברוך יהיה. ומכל מקום מי שברך אחד מהנוסחים הנ"ל - יצא ידי חובה.

שאלה:
שלום הרב.
טלית שהוכתמה כהוגן, וכרגע קניתי אחת חדשה - אפשר להעביר אליה את הציציות של הישנה?
אני לא רוצה לזרוק אותה כי אולי בהמשך כן ארצה להשתמש בה כספייר.

תשובה:
נחלקו האמוראים במסכת שבת (כ"ב.): "רב אמר: אין מתירין ציצית מבגד לבגד, ושמואל אמר: מתירין מבגד לבגד". והסביר הרי"ד (פסקים שם): "פירוש אין מתירין הציצית מטלית לטלית, מפני שאתה מבזה הטלית הראשונה, שכבר הקצה אותה לדבר מצוה. ושמואל סבר כיון דלדבר מצוה בעי לה (=רוצה אותה) לקושרה בטלית אחרת נאה הימנה מותר". וכך הסביר רב אחאי גאון (שאילתא קכ"ו). ושם בתלמוד העיד אביי על רבו - רבה בר נחמני - שהיה נוהג כרב כמעט בכל דבר, חוץ משלשה דברים בהם נהג כשמואל, שאחד מהם הוא זה. ולכן פסקו כל חכמי ישראל כשמואל בעניין זה. וכתב בספר העיטור (הלכות ציצית ע"ה טו"א): "וע"כ ל"פ אלא מבגד לבגד אבל למיעבד צרכי אחר אסור למשקל מניה למיעבד צרכי". כלומר, שכל המחלוקת בין האמוראים היא לגבי התרת ציצית מבגד לבגד, אבל להתיר אותה כדי לעשות בה צורך אחר, או כדי למכור אותה ליהודי אחר - אסור לכל הדעות. וכן פסק בשולחן ערוך (אורח חיים סימן ט"ו סעיף א'): "מותר להתיר ציציות מטלית זה וליתנם בטלית אחר, אבל שלא להניחם בבגד אחר, לא".

חדשות הישיבה

הקפות שניות

במוצאי שמחת תורה, לאחר סיבוב אחרי כנסת הגשרה וריקודים שעשו תלמידי הישיבה בפוקר החג, התקיימו בישיבה הקפות שניות מפוארות ברוב עם, בשמחה אדירה של קודש, באחדות ישראל, בהשתתפות רבני קהילות, חניכי תנועות הנוער, תלמידי הישיבה התיכונית "יגדיל" חיפה ואנשים מכל האיזור! שמחה של תורה!

כפרות

כמידי שנה, תלמידי הישיבה נכו לשמור ולקיים את מנהג הכפרות הקדוש על עופות עבור עצמם ועבור אנשי הקהילה היקרים.

תפילות יום כיפור ברחובה של עיר

יום הכיפורים הוא אחד מהרגעים בהם באה לידי ביטוי אחדות ישראל במלוא עוצמתה. תלמידי הישיבה התפללו את תפילות ערבית ונעילה של יום הכיפורים ברחובה של עיר במרכז ליו ברוב עם, תושבים רבים באו להתפלל ולהתרומם ביום הקדוש.

ערב התעוררות לקראת שבת שובה

בליל שישי ערב שבת שובה עשינו בישיבה ערב התעוררות מיוחד בהשתתפות התלמידים ורבני הישיבה, עם סליחות בחצות לילה בהשתתפות תושבי השכונה והנוער, ליל משמר והתוועדות מרוממת באשמורת הבוקר.

כנס התשובה

כמידי שנה, התקיים בישיבה כנס התשובה של חיפה, בנוכחות רבנים, מכובדים, ואישי ציבור, וקהל מכל רחבי חיפה שהגיע לשמוע להתחזק ולהתעורר לקראת הימים הנוראים. התלמידים קיבלו שיעור מיוחן מפי הרב דוד לאו שליט"א הרב הראשי לשעבר ולאחר מכן המשיך הרב לשיחת התעוררות לכלל הציבור. בהמשך הערב הרב צרויה הגביר שיחה מרתקת בנושא בגורה לאומית ולסיום יושב ראש ארגון "ראש יהודי" ישראל בעירא, לימד אותנו תשובה מעשית מהי ושיתלי את הציבור בעשייתו הברוכה והחשובה של הארגון.

עורך ראשי: יהונתן רביבו 058-632-4642 לפרסומים והקדשות בעלון: 050-446-5711

נא לשמור על קדושת הגיליון כל הזכויות שמורות

לישיבת "אור וישועה" חיפה